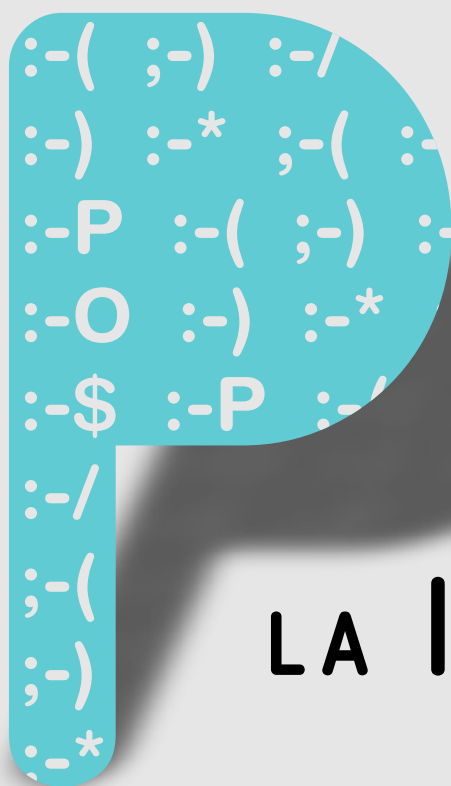

INSTITUT CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

LA IMATGE DE L'ENEMIC

ANÀLISI I
TRANSFORMACIÓ
DE CONFLICTES

CÀPSULES
— DE PAU

PROPOSTA
EDUCATIVA

LA IMATGE DE L'ENEMIC

ANÀLISI I
TRANSFORMACIÓ DE CONFLICTES

ÍNDEX

Descripció de la proposta educativa.....	3
Càpsules treballades	4
Continguts orientatius	5
Activitat 1. Es busca.....	12
Activitat 2. Jo sóc, tu ets, nosaltres som.....	14
Activitat 3. Reconstruir les relacions	16
Avaluació de les activitats	17
Annex.....	18

DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA

PRESENTACIÓ

El projecte Càpsules de pau mostra com moltes de les persones entrevistades, que han viscut en un context de conflicte armat, entenen la pau en relació amb l'altre, i com a un procés de creació que va de l'espai individual a l'espai col·lectiu. En aquesta proposta de treball aprofundirem aspectes com el jo i la meua relació amb l'altre, l'alteritat i la influència dels prejudicis i estereotips en les dinàmiques d'un conflicte, i com es pot crear la imatge de l'enemic. En una segona sessió coneixerem algunes experiències reals de la mà de persones que han patit un conflicte armat al seu país (el País Basc, Guatemala i Rwanda) i que ens presenten estratègies possibles per tornar a trobar-se amb l'altre, empatitzar-hi i humanitzar-lo. Treballarem aquests continguts amb dinàmiques participatives i socioafectives combinades amb el visionat d'algunes de les Càpsules de pau.

Edat: +14 anys | Grup: 10-30 participants | Metodologies participatives i socioafectives | Durada: Mínim 2 hores

OBJECTIUS

Introduir la perspectiva positiva del conflicte veient-lo com una oportunitat per al canvi individual i social.

Disposar d'eines per analitzar conflictes com "les 3 P" (persona, procés, problema).

Reflexionar sobre la influència de les idees preconcebudes sobre *l'altre* en la dinàmica d'un conflicte.

Treballar la identitat, personal i col·lectiva, com a concepte flexible.

Conèixer algunes experiències utilitzades per afavorir processos d'acostament i de reconciliació en situacions de postconflicte armat.

METODOLOGIA

Aquesta proposta es basa en metodologies participatives i socioafectives que parteixen de la reflexió, l'autoconeixement i la vivència individual per avançar cap a l'encontre amb l'alteritat des de l'anàlisi crítica de la realitat (de la persona al col·lectiu). Es propiciaran espais de reflexió individual i col·lectiva per fomentar la indagació i la creació conjunta del coneixement. A partir de la tasca en grups coneixerem alguns contextos de països que han patit un conflicte armat i algunes de les experiències que s'impulsen per afavorir la reconciliació en unes quantes societats. Les reflexions generades es poden compartir al Twitter del projecte (#capsulesdepau) i fer-ne el seguiment. Els i les educadores poden adaptar els temps i continguts de les activitats proposades en funció de les característiques del grup.

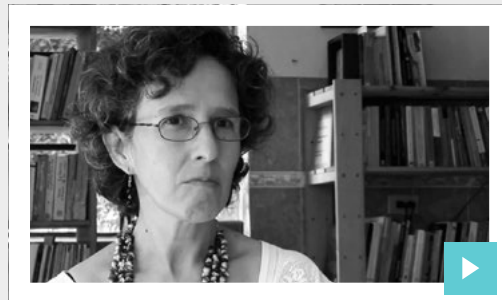
CÀPSULES TREBALLADES

Reina Sarkis (càpsula 2)

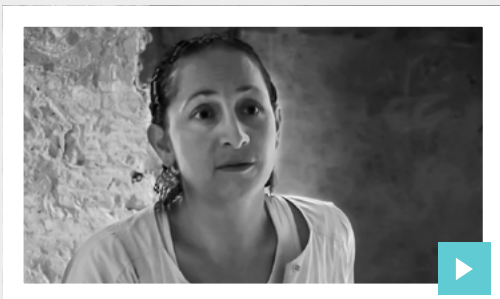
**L'ABSÈNCIA DE CONFLICTE VIOLENT
COM A PRIMER PAS CAP A LA PAU**

Yolanda Aguilar (càpsula 6)

SORTIR DE LA POR

Mona Hallak (càpsula 5)

**CONFIANÇA EN TU MATEIX, CONÈIXER
L'ALTRE I RESPECTAR-LO**

Godelieve Mukasarasi (càpsula 3)

**LES NECESSITATS, DE LA PERSONA
AL COL·LECTIU**

Nery Rodenas (càpsula 32)

LA TROBADA ENTRE LES PERSONES

Maixabel Lasa (càpsula 22)

**CONVIVÈNCIA, RESPECTE
DE LA PLURALITAT**

CONTINGUTS ORIENTATIUS

SOBRE LES ACTITUDS RESPECTE AL CONFLICTE

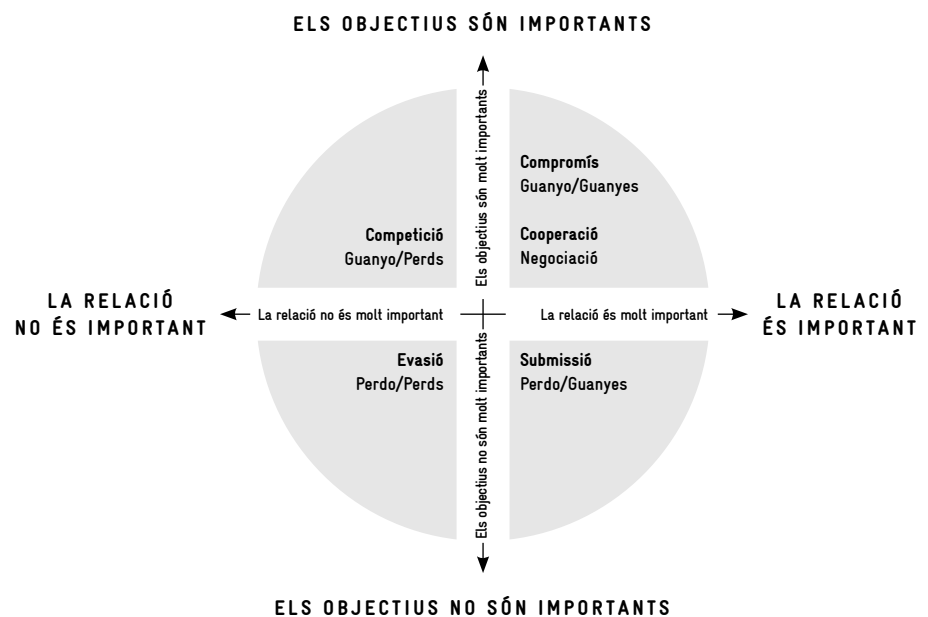
"L'evolució de la democràcia no serà possible si no estem preparats per escoltar l'altra part"

Mahatma Gandhi

Entenem per *conflicte* aquell procés de disputa o divergència en què hi ha una contraposició d'interessos o de necessitats antagòniques (biològiques, de seguretat, d'autonomia, d'estima...) entre dues parts o més. Hi ha **tres elements clau** presents en tot conflicte que s'han de tenir en compte, seguint les anomenades "3 P" (*tres pes*): les **persones** o actors que hi intervenen, el **procés**, és a dir com es desenvolupa el conflicte i com s'aborda, i el **problema** o les causes fonamentals de la confrontació. Aprendre a tractar-los separatament i de la manera més adequada és un pas necessari per a la transformació positiva dels conflictes. Així doncs, en aquesta proposta educativa ens centrarem en el treball amb un d'aquests elements: les persones.

L'evolució i les dinàmiques d'un conflicte dependran en bona mesura, tot i que no únicament (també hi ha factors de context), de l'actitud que adoptin les parts afectades. Variarà depenent de dos factors principals: **quina relació uneix els actors en conflicte i què hi està en joc** (objectiu, necessitats). Segons la relació entre aquests dos factors actuarem d'una manera o d'una altra respecte al conflicte (vegeu la figura 1).

Figura 1. Les actituds davant el conflicte

Font: Cascón (2005).

CONTINUACIÓ

CONTINGUTS
ORIENTATIUS

En general, si l'altra part és una persona estimada o persones estimades o amb qui tenim establerta una relació de confiança, segurament hi cooperarem o estarem oberts a la negociació. Si és una persona desconeguda, probablement evitarem la confrontació o hi intentarem negociar. Si es tracta d'una persona amb qui tenim establerta una relació negativa és probable que adoptem una actitud més competitiva, basada en la relació "jo guanyo, tu perds" per tal d'aconseguir el nostre objectiu.

A vegades, quan s'adopta una actitud competitiva amb una persona amb qui tenim un problema, es pot arribar a confondre l'altre amb el problema i pensar que l'altre en si mateix és el problema. En aquestes situacions ens oblidem del problema real, de les causes que el van originar, som durs amb la persona i suaus amb el problema. Així els prejudicis i les visions estereotipades¹ que tinguem sobre *l'altre* es poden veure reforçades i portar el conflicte cap a dinàmiques molt destructives o discriminadores, fins a l'extrem de voler eliminar l'altre per "posar fi" al problema. Així és com es justifiquen moltes guerres.

Però *l'altre*, ben poques vegades és el problema, sinó una part de la solució: és amb qui tenim l'oportunitat de resoldre el problema. Des d'aquesta perspectiva es diu que cal esforçar-se i aprendre a distingir cada element del conflicte per tal de ser suaus amb les persones, justos amb el procés i durs amb el problema.

CONCEPTES
CLAU

PREJUDICI: Opinió valorativa no raonada ni contrastada que genera una actitud, positiva o negativa, envers alguna situació, persona o grup pel sol fet d'identificar-ho dins una determinada categorització subjectiva.

ESTEREOTIP: Imatge mental simplificada i homogeneïtzadora adoptada per una persona o grup sobre uns altres grups o persones i en la qual s'atribueixen característiques o qualitats a una persona com a membre d'un grup, pel sol fet d'identificar-la amb aquest, i sense tenir en compte la seva individualitat.

DISCRIMINACIÓ: Infravaloració d'un grup per part d'un altre, amb el corresponent comportament de segregació.²

PODER *SOBRE*: Fa referència a la força capaç de transformar una situació basant-se en una relació "jo guanyo, tu perds"; sovint relacionat amb l'exercici de poder coercitiu i discriminatori.

PODER *AMB*: Fa referència al poder vist com una força de transformació positiva que es recolza en les bases de poder individuals per construir fortalesa col·lectiva.

¹ Per conèixer més sobre prejudicis i estereotips podeu consultar la Xarxa BCN Antirumors, disponible a: <http://www.bcnantirumors.cat>

² Enciclopèdia Catalana, disponible a: www.diccionari.cat

CONTINUACIÓ

CONTINGUTS
ORIENTATIUS

SOBRE LA CREACIÓ D'UN ENEMIC

*"Hem trobat l'enemic, i som nosaltres"*³
(*The Pogo Papers*, W. Kelly, 1953)

Com dèiem al punt anterior, els conflictes –i les guerres– es caracteritzen perquè hi participen dues parts o més diferenciades, que perceben que els seus valors o la cobertura de les seves necessitats poden estar amenaçats per la presència o l'acció de *l'altre*. Les persones i els grups formen la seva identitat i les seves percepcions sobre els altres a partir de definir trets concrets com la llengua, la nacionalitat, la pertinença a un grup determinat, etc. Entre aquests trets, n'hi ha alguns de naturals excloent i uns altres de caràcter múltiple. Per exemple, una persona pot parlar unes quantes llengües i formar part d'una sola religió o ètnia. Quan es potencien aquells factors identitaris excloents,⁴ com l'ètnia i la religió, es pot fomentar, conscientment o inconscientment, de manera intencionada o no, la polarització social entre les diferents categories existents i reforçar dinàmiques de poder dins el grup de pertinença. Això fa augmentar el poder sobre –o contra– l'altra part o les altres parts i reduir les oportunitats de trobada i de diàleg.

Així, *l'altre* diferent pot fer despertar un sentiment d'amenaça que, sumat a característiques personals i factors del context (social i polític), crea un imaginari col·lectiu carregat de percepcions negatives, prejudicis i estereotips sobre *l'altre*, les quals faran generar emocions i sentiments com la por, l'odi, la ràbia i la desconfiança. Aquestes emocions reforçaran alhora aquelles idees estereotipades sobre els altres. Es genera així la imatge de l'enemic (vegeu la figura 2) que fa veure l'altre de manera distorsionada i ens pot portar a discriminar-lo o excloure'l, i fins i tot a eliminar-lo.

³ Kelly parodià així un missatge enviat per un marine estatunidenc al seu cap de l'exèrcit després de guanyar una batalla contra els britànics. Aquest missatge deia: *"Hem trobat l'enemic, i és dels nostres"* [Traducció pròpia de l'original: "We have met the enemy, and they are ours"].

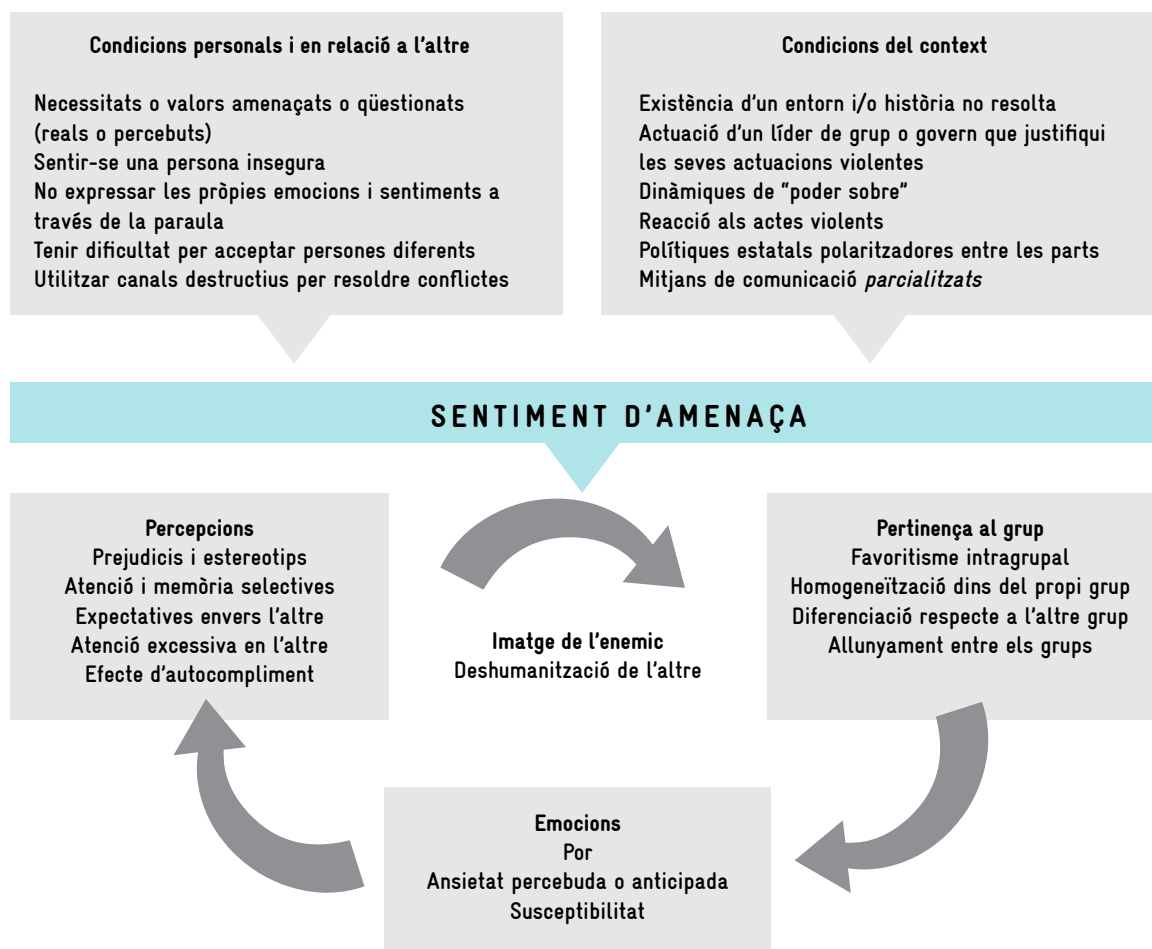
⁴ Pozo, A. (2010) 'Las guerras globales', Castelló de la Plana, Càtedra UNESCO de Filosofia per la Pau.

⁵ Barbero, A. et alt. (2005).

CONTINUACIÓ

CONTINGUTS ORIENTATIUS

Figura 2. Mecanismes implicats en la imatge de l'enemic

Font: *Escola de Cultura de Pau* ⁶, amb lleugeres modificacions de l'autora.

Aquests conceptes es treballen a l'activitat 1.

⁶ Font: 'Transformar el conflicte a la ciutat, Eina núm. 5: Superar la imatge de l'enemic' a *Municipis constructors de pau*, Bellaterra, Escola de Cultura de Pau. Disponible a: http://escolapau.uab.cat/municipisipau/municipis/Eina7_Enemic.pdf

CONTINUACIÓ

CONTINGUTS
ORIENTATIUS

SOBRE L'ALTERITAT I EL CONFLICTE

"Cada una de mis pertenencias me vincula con muchas personas; y sin embargo, cuanto más numerosas son las pertenencias que tengo en cuenta, tanto más específica se revela mi identidad"
(Amin Maalouf, *Identidades asesinas*)

Amin Maalouf⁷ aporta flexibilitat sobre aquests conceptes quan recupera la **mutabilitat de la identitat**. Maalouf recorda que la identitat és quelcom que es transforma al llarg de la vida i que el cúmul d'experiències personals –i, per tant, úniques– que experimentem van formant la nostra identitat personal i única. Maalouf anomena aquest cúmul d'experiències i bagatges *pertinences* (allò que em pertany) i assenyala: "La meua identitat és allò que fa que jo no sigui idèntic a cap altra persona." I és que mai no hi ha exactament la mateixa sèrie de pertinences en dues persones diferents. També assenyala que al mateix temps cadascuna de les nostres pertinences, separatament, ens vincula amb moltes més persones i grups. Aquestes pertinences que ens poden fer únics poden funcionar alhora com a "connectors" amb grups molt més grans i convertir-se en un valor afegit de riquesa, una manifestació de l'alteritat, una oportunitat per estendre ponts amb els altres.

Barbeito (2014) defineix l'alteritat com "la relació que s'estableix amb l'altra persona, des de la meua pròpia visió".⁸ Aquesta percepció de l'altre sovint també es veu alterada per un component grupal, és a dir, la imatge que ens fem de l'altre és condicionada per la pròpia subjectivitat i per la pertinença al grup. Cal incloure-hi encara la influència d'un altre factor: la naturalesa de les relacions de poder establertes entre les parts, des de l'individu, al grup i *als altres*, perquè influirà en l'equilibri entre les parts. És per això que són necessàries unes altres formes de relacionar-nos entre iguals, per construir *des de dins i amb l'altre* sobre la base "jo guanyo, tu guanyes".

Aquests conceptes es treballen a l'activitat 2.

PER RECONSTRUIR LES RELACIONS

"Para mí la paz significa la reconstrucción de las relaciones, no solamente fracturadas por la violencia, sino también la superación de las situaciones de marginación y exclusión social que se dan en muchos países"
(Carlos Martín Beristain, *Càpsules de pau*)

Per desconstruir la imatge de l'enemic cal passar dels sentiments de desconfiança, hostilitat i odi a sentiments de respecte, confiança, harmonia, solidaritat, parti-

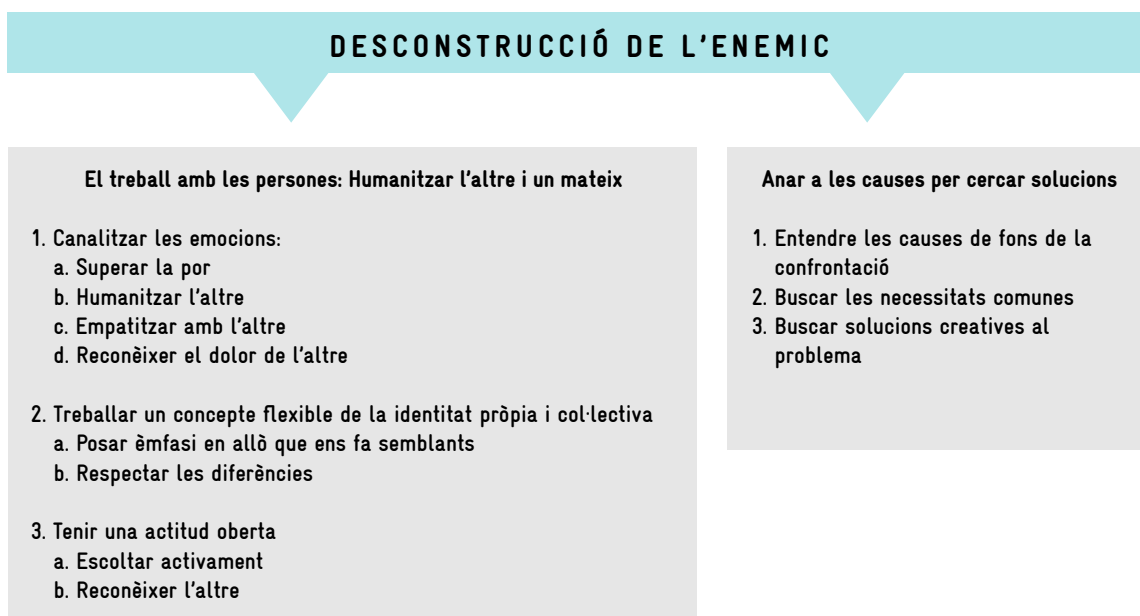
⁷ Maalouf, A. (1999). *Identidades asesinas*, Madrid, Alianza Editorial [Disponible en català: *Les identitats que maten*, La Campana.]

⁸ Barbeito, C. (2014) *Convivre amb l'altre*, Bellaterra, Escola de Cultura de Pau. Disponible a: <http://escolapau.uab.cat>

CONTINGUTS
ORIENTATIUS

cipació i desenvolupament compartit. Barbero *et al.* (2005) proposen treballar en dues direccions: per una banda, amb les persones i les seves relacions; i, per una altra, en la cerca de solucions creatives basades en les causes del problema i de les necessitats comunes (vegeu la figura 3). Aquests processos es poden aplicar a conflictes tant microsocials com macrosocials.

Figura 3. Per a la desconstrucció de l'enemic

Font: A partir de Barbero *et al.* (2005), Escola Cultura de Pau.

En relació amb situacions de postconflicte bèl·lic, el *Diccionario de Acción Humanitaria* d'Hegoa defineix la *reconciliació*⁹ com un procés que ha de recórrer la mateixa societat afectada per la guerra i que implica el reconeixement mutu dels danys causats, el penediment i el compromís de no repetir-los, la reparació dels greuges passats (però no la venjança), la superació dels traumes, la creació de noves relacions socials i, en definitiva, un canvi en les percepcions mútues i en les actituds respecte a l'altre. S'ha de tenir en compte que són processos molt llargs i costosos, però capaços de construir capacitats locals i nous punts d'encontre.

Aquests conceptes es treballen a l'activitat 3.

⁹ Pérez de Armiño, K. i Areizaga, M., 'Reconciliación' en *Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo*, Hegoa. Disponible a: <http://www.dicc.hegoa.ehu.es/listar/mostrar/182>

CONTINUACIÓ

CONTINGUTS
ORIENTATIUS— PER SABER-
NE MÉS

- Barbero, A. et al. (2005): *(Deconstruir) la imatge de l'enemic*, Barcelona, Escola de Cultura de Pau. Disponible a: <http://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/publicacion013e.pdf>
- Barbeito, C. (2014): *Conviure amb l'altre*, Bellaterra, Escola de Cultura de Pau.
- Cascón, P. (2005): *Educar en i per al conflicte*, Sant Cugat del Vallès, Minyons Escoltes i Guies de Catalunya. Disponible a: [http://www.escoltes4vents.org/system/files/u5/llibret%20Educar%20\(Unesco\).pdf](http://www.escoltes4vents.org/system/files/u5/llibret%20Educar%20(Unesco).pdf)
- Maalouf, A. (1999): *Identidades asesinas*, Madrid, Alianza Editorial.
- Tortosa, J. M. (1999): "El islam ¿enemigo de Occidente?", *Papers, Revista de Sociología*, núm. 57, p. 75-88.

Web Xarxa BCN Antirumors: www.bcnantirumors.cat

ACTIVITAT 1

ES BUSCA

MATERIAL

- Fotografies de persones aparegudes en revistes actuals retallades; paper i boli.
- Ordinador amb connexió a internet, pantalla i altaveus.

DINÀMICA

Començarem la sessió amb una breu presentació dels temes que treballarem i introduïrem les activitats amb el visionat de la càpsula 2, de Reina Sarkis:

Càpsula 2. Reina Sarkis (Líban) - *L'absència de conflicte violent com a primer pas cap a la pau*

La pau per mi és una ambició molt bàsica: només l'absència de conflicte. Amb això n'hi hauria prou. Com a mínim per mi, l'objectiu d'una comissió de la veritat i la reconciliació, especialment de la part de la reconciliació, no és estimar l'altre o que t'agradi... Un gran èxit seria arribar a una indiferència mútua: 'No t'assassinaré tan bon punt en tingui l'oportunitat.'

Mostrarem les fotografies recopilades al grup (han de ser persones molt diverses i fotos neutres o descontextualitzades) i explicarem la història següent als participants. Per descobrir els estereotips assignats a grups socials diversos es pot jugar amb diferents tipus de crims (acte terrorista, robatori amb violència en una llar, crim passional, etc.):

"Hi ha hagut un crim al nostre barri o poble. Ha sortit a les notícies del migdia i es fa una crida a la col·laboració de la població per trobar el criminal a canvi d'una recompensa. De seguida t'hi has volgut involucrar, t'has posat el barret de detectiu i per fi has trobat la persona sospitosa!" Escriu breument les raons amb les quals defensaràs per què ha estat aquella persona i no una altra. A continuació llegireu en veu alta els vostres arguments per mirar de convèncer la resta del grup i mostrareu de qui parleu. És important que no s'entri en valoracions dels resultats de cadascú fins que no s'arribi al debat.

CONTINUA →

CONTINUACIÓ

ACTIVITAT 1

ES BUSCA

Primer debat: Quina imatge ens ha vingut al cap? Què hem sentit? Quins condicionaments ens han portat a prendre aquesta decisió? En quines característiques ens hem fixat més? Per què? Hem analitzat la informació disponible?

A continuació veurem la càpsula 6, de Yolanda Aguilar, en què ens parla de prejudicis, estereotips, pors...

Càpsula 6. Yolanda Aguilar (Guatemala). *Sortir de la por*

Este sistema patriarcal se ha encargado de que los seres humanos nos conformemos como seres llenos de miedo, llenos de prejuicios, de estereotipos y llenos de poderes sobre o bajo otros. Creo que tenemos miedo a vivir más que miedo a morir. Una definición de paz para mí es la construcción que podamos hacer, de lo individual a lo social, con la certeza de que necesitamos salir del miedo.

Segon debat: A continuació obrirem un debat per relacionar què hem pensat, fet i sentit amb l'activitat prèvia i en relació amb la visió de la pau de Yolanda Aguilar. Què és el primer que hem pensat amb la dinàmica? Quins són els prejudicis i estereotips amagats als resultats? Quina repercussió o implicacions poden tenir? Què vol dir Yolanda Aguilar amb "poderes sobre o bajo otros"? Té relació amb allò que deia Reina Sarkis?

Aquesta activitat servirà per posar de manifest tot un seguit de prejudicis i estereotips socials i mostrarà com es tendeix a uniformitzar i simplificar, aplicant les característiques negatives atribuïdes a alguna persona (de manera raonada o no) a la resta de persones que identifiquem com a membres d'un mateix grup. També podem reflexionar sobre el paper dels mitjans de comunicació o més figures de 'poder sobre' que poden contribuir a la creació d'una imatge dels altres distorsionada.

ACTIVITAT 2

JO SÓC, TU ETS, NOSALTRES SOM

MATERIAL

- Ordinador, internet i projector.
- Paper o *post-it*, pines i retoladors.

DINÀMICA

Escriurem en un paper (o *post-it*) paraules que defineixen la nostra identitat personal segons el nostre autoconcepte. Quines són les nostres 'pertinences' (en paraules d'Amin Maalouf) o característiques que formen la nostra manera de ser, ens fan únics i sense les quals no ens sentiríem nosaltres mateixos? Quan acabem les enganxarem en un lloc visible de la roba que portem i on *l'altre* pugui escriure.

Continuarem l'activitat amb el visionat i l'escolta de la càpsula 5, de Mona Hallak, de la qual extraurem les idees principals abans de continuar.

Càpsula 5. Mona Hallak (Líban) - *Confiança en tu mateix, conèixer l'altre i respectar-lo*

La paraula pau per mi significa coexistir. Has d'acceptar l'altre amb totes les seves diferències. Arriba quan acceptes l'altre amb totes les seves diferències i quan tu t'acceptes i et coneixes. Has de tenir confiança en tu mateix, conèixer l'altre i respectar-lo. Llavors viuràs en pau.

Ens aixecarem i caminarem per l'espai per conèixer les identitats dels companys i companyes. En *post-it* nous apuntarem les pertinences o característiques dels altres que, segons el nostre criteri, tenim en comú, o bé aquelles altres que els adjuquem des de la nostra pròpia subjectivitat, i les anirem enganxant a la roba de qui correspongui. Després podem jugar a agrupar-nos segons una d'aquestes característiques o més i acabar amb etiquetes col·lectives (membre d'aquest grup, professió, classe, escola, etc.).

CONTINUA →

CONTINUACIÓ

ACTIVITAT 2

JO SÓC, TU ETS, NOSALTRES SOM

Avaluació: Analitzarem el conjunt de les nostres etiquetes (autoconcepte i percepcions dels altres) i avaluarem com s'ha desenvolupat l'activitat (el procés). Com ens hem sentit en cada moment? Ens sentim a gust amb les etiquetes que ens han posat els altres? Ens ha costat més posar-nos etiquetes a nosaltres o als altres? Per què? Hem respectat més les pertinences pròpies, les dels altres, les comunes o totes igual? Què canviaríem?

Tancament: Recuperem la definició de pau proposada per Reina Sarkis (coexistència) i la comparem amb l'aportada per Mona Hallak (convivència) i expliquem com els processos identitaris i la manera d'abordar-los poden afectar el desenvolupament d'un conflicte, generar una imatge de l'enemic o enriquir-nos com a grup. Tanquem l'activitat llegint aquest text de l'escriptor Amin Maalouf i reflexionant sobre les seves paraules:

«Des que me'n vaig anar del Líban el 1976 per instal·lar-me a França, molt sovint, amb les millors intencions del món, m'han demanat si em sentia "més aviat francès" o "més aviat libanès". I sempre responc el mateix: "Totes dues coses alhora!" No és pas per un desig d'equilibri o d'equitat, sinó perquè si respongués una altra cosa, mentiria. Si sóc qui sóc i no pas un altre és perquè em trobo al llindar de dos països, de dues o tres llengües, de múltiples tradicions culturals. Això és precisament el que defineix la meua identitat. (...) La meua identitat és el que fa que jo no sigui idèntic a cap altra persona. (...) S'hauria d'animar tot ésser humà a assumir la seva pròpia diversitat, a entendre la seva identitat com la suma de les seves diverses pertinences en comptes de confondre-la amb una de sola, erigida en pertinença suprema i en instrument d'exclusió, de vegades en instrument de guerra.» (A. Maalouf, 1999)

ACTIVITAT 3

RECONSTRUÏNT LES RELACIONS

MATERIAL

- Ordinadors amb connexió a internet, projector i altaveus.
- Fotocòpies de l'annex.

DINÀMICA

L'activitat següent té per objectiu conèixer el treball sobre la reconstrucció de les relacions i el significat de la reconciliació en contextos de postconflicte armat. Introduïrem l'activitat amb la lectura del text següent o el visionat de la càpsula corresponent.

Càpsula 1. Carlos Martín Beristain (País Basc)

Para mí la paz significa la reconstrucción de las relaciones no solamente fracturadas por la violencia sino también la superación de las situaciones de marginación y exclusión social que se dan en muchos países. Y un mínimo proceso, con todos los límites que tienen todos esos procesos políticos, de generar un espacio para que la gente pueda vivir bien y ser feliz.

A continuació distribuïrem els i les participants en tres grups i repartirem una de les tres fitxes que figuren a l'annex per a cada grup. Es realitzarà el visionat de cada càpsula corresponent i s'indagarà en l'experiència que ens acosten (context, conflicte relacionat, actors i experiències de reconciliació). Després es compartiran les claus de cada cas en gran grup i es presentaran totes les estratègies desenvolupades.

Segons l'edat dels participants es recomana repartir una fotocòpia per grup de l'entrada corresponent al mot *Reconciliación del Diccionario de Acción Humanitaria* d'Hegoa¹⁰, per tal de guiar el debat i facilitar l'aprenentatge dels continguts.

Els grups poden fer una cerca de notícies relacionades amb cada cas i publicades en mitjans com a material de suport.

VEGEU ANNEX

¹⁰ Disponible a: <http://www.dicc.hegoa.ehu.es/listar/mostrar/182>

AVALUACIÓ DE LES ACTIVITATS

PREGUNTES

- Sabíeu abans què eren els prejudicis i estereotips? I la seva influència en les dinàmiques dels conflictes?
- Coneixíeu el concepte d'imatge de l'enemic? Sabríeu explicar ara què és i com afecta en un context de conflicte? Quines qüestions podem treballar per desmuntar aquestes imatges distorsionades de l'altre?
- Havies reflexionat mai sobre les actituds que adoptem respecte d'un conflicte?
- Què has après sobre l'anàlisi de conflictes? Creus que et pot ser útil la teoria de 'les 3 P' (aprendre a distingir persona, procés i problema) en el teu dia a dia?
- Podries esmentar algunes estratègies impulsades en contextos reals per mirar d'acostar les parts d'un conflicte de cara a millorar la convivència? Quines són i en què consisteixen?
- Sabries trobar més estratègies per transformar els conflictes que s'apliquen en els teus espais més propers? Quines són i en què consisteixen?

ANNEX

TREBALL EN PETITS GRUPS
DE L'ACTIVITAT 3

GRUP 1

REPARACIÓ, IMPLICAR-SE SOCIALMENT
Càpsula 3. Godelieve Mukasarasi (Rwanda).

“Per mi, la pau significa allò que he de tenir sempre, dins meu, al meu enteniment, al meu cor. La llum del meu cor és la pau. Primer, cal que pugui tenir llibertat d’expressió, tenir menjar, salut... Això és la pau per mi. Poder ajudar els altres. Però la pau general és que no hi hagi conflictes, que hi hagi tolerància. Que no hi hagi litigi entre veïns.”

Context: La violència sexual contra les dones durant el genocidi rwandès del 1994 i després va ser una “arma de guerra”. La majoria d’aquests delictes han quedat impunes i moltes víctimes continuen patint encara avui l’estigmatització de la societat. Godelieve Mukasarasi dirigeix Sevota, una ONG que reuneix dones víctimes del genocidi i que treballa per la reparació del seu patiment, tant des del punt de vista psicològic com material.

Reflexions: Godelieve Mukasarasi ens parla d’unes necessitats que ha de tenir cobertes, com a persona, com a primer pas cap a la pau, acompanyat després de la seva relació amb els altres i de les relacions establertes al seu voltant, en el context.

Quines són aquestes necessitats de què ens parla? Les compartiu?

A grans trets, quina és la història del país al qual ens acosta la Godelieve? Com pot haver afectat l’experiència individual de moltes dones en la seva vida en comunitat? Quines estratègies s’han impulsat per superar les situacions de patiment viscudes?

Què vol dir la “reparació” en un context de postconflicte armat o en processos de reconciliació? Feu una petita cerca per internet i compartiu-ne les claus amb la resta del grup.

CONTINUACIÓ

ANNEX

TREBALL EN PETITS GRUPS
DE L'ACTIVITAT 3

GRUP 2

LES COMISSIONS DE LA VERITAT
I LA RECONCILIACIÓ

Càpsula 32. Nery Rodenas (Guatemala).

“Para mí la palabra paz significa no solamente el cese de violencia, significa el encuentro de las personas, la reconciliación de las personas, el entendimiento de las personas, el diálogo que también se puede generar... No solamente el imperio de la ley. Significa realmente que como seres humanos nosotros podamos encontrarnos, encontrarnos con nuestros semejantes, perdonar a nuestros semejantes, perdonar inclusive a nuestros peores enemigos. Creo que en ese momento, cuando tenemos acceso a la verdad, a la justicia y a la reconciliación, no se puede dar un paso sin contar con el otro, a través de esos mecanismos podemos encontrar finalmente la paz.”

Context: Nery Rodenas és el director executiu de l'Oficina de Drets Humans de l'Arquebisbat de Guatemala (ODHAG). L'oficina va ser la impulsora de la iniciativa de Recuperación de la Memoria Histórica (REMHI) que es va tancar amb l'informe *Guatemala: nunca más*. La investigació va dictaminar que el 90% dels crims comesos durant el conflicte armat al país (1960-1996) van ser responsabilitat de l'exèrcit o de grups paramilitars. Monsenyor Juan José Gerardi, que dirigia llavors l'oficina i va encapçalar el projecte de comissió de la veritat, va ser assassinat poc després de la presentació de l'informe.

Reflexions: Nery s'expressa així: *“Cuando tenemos acceso a la verdad, a la justicia y a la reconciliación, no se puede dar un paso sin contar con el otro.”* Per què penseu que ho diu?

La veritat, la justícia i la reparació són elements bàsics de la lluita contra la impunitat. Sabeu què volen dir aquestes conceptes? Sabeu què és una Comissió de la veritat?

Feu una petita cerca per internet i compartiu-ne les claus amb la resta del grup.

CONTINUACIÓ

ANNEX

TREBALL EN PETITS GRUPS
DE L'ACTIVITAT 3

GRUP 3

TROBADES ENTRE VÍCTIMES I VICTIMARIS
Càpsula 22. Maixabel Lasa (País Basc).

“La paz significa para mi fundamentalmente convivencia, significa respeto al otro, al diferente, respeto a la pluralidad. A fin de cuentas, la paz... también por supuesto ausencia de violencia, pero yo creo que la definiría más, fundamentalmente, con el tema de la convivencia porque de alguna forma es lo que a nosotros durante todos estos años que hemos sufrido el terrorismo nos ha faltado. Por eso decía lo de la convivencia que para mi es lo más significativo, lo que mejor identifica la paz para mi en estos momentos.”

Context: El 29 de juliol de 2000 ETA va assassinar Juan Mari Jáuregui a Tolosa. Onze anys després, Maixabel Lasa, la seva vídua, es va reunir amb Luis Carrasco, el membre d'ETA que formava part de l'escamot que va disparar contra el seu marit. La reunió formava part d'una sèrie d'encontres restauradors entre víctimes i exmembres de la banda. “En el meu cas vaig sortir amb pau interior per saber que una de les persones que va intervenir en l'assassinat del meu marit no estava orgullosa del que va fer”, relata Lasa.

Reflexions:

Què es per Maixabel Lasa la pau? Com entén la convivència?

Sabíeu que hi havia experiències com les trobades restauratives que ens explica la Maixabel? Quines altres estratègies s'impulsen al País Basc per acostar les parts del conflicte? Podeu consultar el web de Lokarri (<http://www.lokarri.org>), una xarxa ciutadana que treballa “per la pau i la normalització de la convivència a Euskal Herria”.

Feu un recull de notícies relacionades aparegudes als mitjans i comenteu els continguts i les claus d'aquestes trobades restauratives amb la resta de grups.

— **EDITA**

Institut Català Internacional per la Pau
Gran Via de les Corts Catalanes, 658 baixos
08010 Barcelona
Telèfon: 935.544.270
www.icip.cat

— **ELABORACIÓ
MATERIAL**

Camino Simarro Ortiz

— **MAQUETACIÓ**

THINK. Creativitat On & Offline
www.think.cat

Dipòsit legal: B 19774-2014